

JAZ (46) *sb m*

jâz, jaz-.

sg *N* jâz (5). ◇ *G* jazu (12). ◇ *A* jâz (4). ◇ *I* jaz(e)m (1). ◇ *pl N* jazy (9). ◇ *G* jazów (10); -ów (3), -(o)w (7). ◇ *A* jazy (3). ◇ *I* jazy (1). ◇ *L* jaziéch (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII(XVIII) i XIX w.

1. Rodzaj ruchomego płotu w poprzek rzeki lub stawu służącego do zatrzymywania i łowienia ryb; *obstagium, obstaculum BartBydg; excipulum Cn* (41) : jako Slyachathny Iacub [...] prziszeth [...] do Rzeky rzeczoney Granyczna do yaszu nocznego czaszv Szkthorego pobral Ryby *ZapWar 1508 nr 2056, 1507 nr 2045, 1508 nr 2054* [2 r.], *1508 nr 2055; BartBydg 100*; A ktoby od tákowych iázow brał cło z kupcow [...] táki ftánawízy ma ono wroćić co wzyął/ z winą 14 Grzywien *UstPraw E2v, E2v* [4 r.], *K2v, K3* [5 r.] (11); *ZapKościar 1585/57; ActReg 45*; Koły do iázu dobre/ godne/ źimie w dobrą drogę nagotowác *GostGosp 86, 100, 167*; Iázy ná rzékach niech będą zrzucóné [*Ex fluviis obstacula tollantur. JanStat 1099*]. *SarnStat 54*; RZEKI. IAZY. SLOZY. *SarnStat 516*; Wfzákże gdy komu iest miły pożytek Iázu [*Vbi tamem aliquem obstaculi deectat utilitas JanStat 1097*]/ niech w nim wczyni wrótá fzerokie: ktoremi przeiezdźiájącym wolné pływánie niech dádzą. *SarnStat 918, 516* [6 r.], 1313 (12).

Zestawienia: »jaz jesiotrzy« (1): [liczba doroczna] Iaz ieśiotrzy/ Iaz krofny/ Iaz kubel/ Iaz kołowy/ Płát od iázow *GostGosp 167*.

»jaz kołowy [= *zrobiony z kołów*]« (1): *GostGosp 168 cf* »jaz jesiotrzy«.

»jaz krolewski [= *należący do króla*]« (2): A té Prává przerzeczoné/ téż ná Iázy náłzé Królewfkíé/ [...] chcemy áby były ściągioné [*Iura autem haec praemissa et obstacula nostra Regia [...] consistant JanStat 1098*] *SarnStat 918, 918*.

»jaz krosny« = *prawdopodobnie rozpięta sieć w otworze jazowym* (1): *GostGosp 167 cf* »jaz jesiotrzy«.

»jaz kubel [= *kobiel*]« = *kosz z łyka lub wikliny, więcierz* (1): *GostGosp 168 cf* »jaz jesiotrzy«.

Szereg: »jaz i płot« (1): poddánym náłzym ktorych [...] ták rzeki fą zámknioné Iázy gęftémi/ y płoty: iż Kupcy pływájący tám tędy pływác nie mogá [*skazujemy aby były wolne*]. *SarnStat 917*.

2. *Tama, grobla, zapora* (5) : Płyńże ma miła Wińło/ [...] Acźci było wolności/ Inadz iákies nádano/ Ale więcey ná fułzy/ Iázow nádzyáľano. *RejZwierz 112*; Pátrzayże mieyfćá dobrego skądbyś wodę chciał wźiác [...] y kędybyś też nic Sásiadowi niezálał/ podnieśieniem wody/ álbo uczynieniem Iázu. *Strum B3v*; Ieľliby też v onéy Rzéki były brzegi wyfokié/ tedy muśiľz wodę Iázem podnieść *Strum Dv, D*; Zá tą zgodą/ przebyli one tám złe rázy/ Przez wody/ y przez błotá/ przez łáwki/ przez iázy. *KlonWor 51*.

Synonimy: 1. *płot*; 2. *grobla, śloza, tama, zapora*.